

KRONIKA

BEATA KURYŁOWICZ

Uniwersytet w Białymstoku

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI

„SOCJOLEKT – IDIOLEKT – IDIOSTYL. HISTORIA I WSPÓŁCZESNOŚĆ”

27–29 czerwca 2016 roku w Białymstoku z inicjatywy Profesor Urszuli Sokólskiej odbyło się czwarte już naukowe spotkanie polskich językoznawców, będące efektem wieloletniej współpracy Zakładu Historii Języka Polskiego Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu w Białymstoku z wybitnymi uczonymi, reprezentującymi różne ośrodki akademickie w kraju. Konferencję otworzyli Dziekan Wydziału Filologicznego, Profesor Bogusław Nowowiejski, oraz Dyrektor Instytutu Filologii Polskiej i jednocześnie główna organizatorka, Profesor Urszula Sokólska.

Szeroka formuła konferencji, poświęconej problematyce socjolektu, idiolektu i idiosylu rozpatrywanych z perspektyw diachronicznej i synchronicznej, nawiązywała do wcześniejszych białostockich sesji skupionych wokół zagadnień stylistycznych (*Odmiany stylu w polszczyźnie dawniej i dziś*, 2010), pragmatycznych, tekstologicznych i gatunkowych (*Akt mowy – tekst – gatunek wypowiedzi*, 2012), a także leksykalno-semantycznych (*Odkrywanie słowa - historia i współczesność*, 2014).

Uczestnikom zaproponowano szeroki zakres tematyczny konferencji, by referaty prezentowały różnorodne postawy i zainteresowania badawcze, a także ujęcia metodologiczne. Intencją organizatorów było pokazanie sposobu funkcjonowania socjolektu, idiolektu i idiosylu w polszczyźnie dawnej i współczesnej oraz wskazanie ich funkcji w języku, literaturze, kulturze i życiu społecznym. Stąd też wśród szczegółowych kwestii znalazły się zagadnienia leksykograficzne i leksykologiczne, fonetyczne i fonologiczne, nazwy własne i pospolite, wyrazy rodzime i obce, teksty artystyczne i użytkowe oraz teksty pisane i mówione.

Proponowana tematyka spotkała się z zainteresowaniem przedstawicieli polskich środowisk naukowych (z Katowic, Lublina, Olsztyna, Poznania, Siedlec, Szczecina, Warszawy). W toku obrad – plenarnych i w sekcjach – zaprezentowano 38 referatów, w których pojawiły się różne ujęcia – bardziej ogólne i szczegółowe, teoretyczne i materiałowe – problematyki socjolektu, idiolektu i idiosylu. Obrady odbywały się na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku.

Przedstawione podczas konferencji referaty charakteryzowały się wysokim poziomem merytorycznym. Pierwszego dnia zaplanowano sesję plenarną, w której przewidziano

12 wystąpień. Rozważania o idiolekcie zainicjowała Maria Wojtak, która omówiła zagadnienie idiolektalnego nacechowania języka mediów prasowych na podstawie tekstów pochodzących z *Dużego Formatu (Idiolektalny wymiar języka mediów)*. Kolejna uczestniczka konferencji, Ewa Sławkowa, podjęła problematykę stylistycznego zróżnicowania języka (idiostylów) śląskich polonistów. Trzem katowickim twórcom przypisała trzy style: styl tożsamości egzystencjalnej – S. Szymutce, styl tożsamości literaturoznawczej – A. Nawareckiemu, styl tożsamości śląskiej – Z. Kadłubkowi (*Styl indywidualny a tożsamość: twórczość literacka śląskich polonistów*). Blok referatów przed przerwą kawową zamknął Tomasz Lisowski, który analizował występujące w Nowym Testamencie polskie odpowiedniki wyrazowe oryginalnych nazw, należące do pola semantycznego DZIECKO, ich zróżnicowanie formalne i semantyczne, a także funkcje pełnione w tekstach przekładowych (*Polskie ekwiwalenty nowotestamentowych leksemów z pola semantycznego DZIECKO w funkcji adresatywnej (na przykładzie polskich przekładów Nowego Testamentu tradycji protestanckiej)*).

Po przerwie kawowej zostały wygłoszone dwa referaty. Pierwszy, Alicji Pihan-Kijasowej, traktował o pokazanych w ujęciu statystycznym różnicach językowych w drukach, pochodzących z tych samych regionów, miast i drukarni, a wynikających prawdopodobnie z ingerencji zecera w teksty autorskie (*Językowe właściwości autora czy zecera w XVII-wiecznym tekście drukowanym? Eksperyment badawczy*). Drugi, Mirosławy Siuciak, przybliżył szesnastowieczny język polski, którym posługiwali się użytkownicy w codziennych kontaktach, odtworzony na podstawie ksiąg sądowych (*Język codzienności zapisany w średniopolskich księgach sądowych*).

Sesję popołudniową rozpoczęła Jolanta Chojak, która scharakteryzowała funkcjonowanie zaimków w tekstach poetyckich Cz. Miłosza (*Imię i zaimek w tekście poetyckim. Jeszcze raz o języku Czesława Miłosza*). Tadeusz Lewaszkiewicz przedstawił w ujęciu statystycznym, formalnym i kategoriałnym zróżnicowanie występujących w podręczniku do gramatyki H. Gaertnera neologizmów, pochodzących z dziewiętnastowiecznych i dwudziestowiecznych tekstów artystycznych (*Neologizmy pisarzy w „Gramatyce współczesnego języka polskiego” (1938) Henryka Gaertnera*). Beata Kuryłowicz pokazała metaforę pojęciową (i jej wykładniki językowe) jako cechę współkonstituującą indywidualny styl pisarza (*Idiostyl a metafora pojęciowa*), natomiast Artur Rejter skupił się na opisie nazw własnych, wybranych z utworów J. Parandowskiego, w kontekście gatunku i idiolektostylu (*Nazwa własna – gatunek – idiolektostyl*).

Po przerwie kawowej uczestnicy konferencji wysłuchali trzech referatów. Maria Biolik, szczegółowo omówiła właściwości fonetyczne gwary warmińskiej obecne w utworze W. Barczewskiego (*Cechy fonetyczne gwary warmińskiej w „Kiermasach na Warmii” Walentego Barczewskiego*), a Elżbieta Rudnicka-Fira pokazała morfologiczne i syntaktyczne zróżnicowanie profesjolektu górniczego na tle współczesnych przemian cywilizacyjnych (*Profesjolekt górniczy w dobie współczesnych przemian cywilizacyjnych*). Z kolei Jolanta Migdał na przestrzeni wieków prześledziła losy osobliwych nazw rzemieślników (*Osobliwe słownictwo szesnastowiecznych leksykonów (na wybranych przykładach nazw rzemieślników)*).

Pierwszy dzień konferencji zakończyła uroczysta kolacja, podczas której goście mieli okazję skosztować podlaskich specjałów.

Obrady konferencyjne zostały wznowione we wtorek o godzinie 9.00. W sesji plenarnej wyniki swoich badań zaprezentowały cztery uczestniczki. Elżbieta Sękowska opisała rolę

środków językowych i stylistycznych w eseistycznej opowieści o malarstwie J. Pollaków w zderzeniu z wypowiedziami o sztuce Z. Herberta (*Leksykalno-słotwórcze środki obrazowania w esejach o sztuce*). Z kolei o słotwórczych zabiegach stylizowania wypowiedzi na mowę potoczną w powieściach J. Bator traktował tekst Iwony Burkackiej (*Słotwórcze nośniki kolokwializacji w „Piaskowej Górze” i „Chmurdalii” Joanny Bator*). Magdalena Graf przedstawiła analizę leksyki winiarskiej występującej w felietonach M. Bieńczyka (*(Nie)winne rozważania o zapachu i smaku wina (na marginesie „Kronik wina” Marka Bieńczyka)*), a Dorota Zdunkiewicz-Jedynak poddała analizie język nowej władzy i środowisk z nią związanych (*Czy „dobra zmiana” dotyczy języka polityce. Słowa-kłucze w dyskursie władzy*).

Po przerwie kawowej pracowano w dwóch sekcjach. W każdej z nich przewidziano cztery referaty. W sekcji pierwszej rozważania nad problematyką wskazaną w tytule konferencji rozpoczęła Anetta Bogusława Strawińska od omówienia profesjolektu *personal branding*, którego wyjaśnienie, zdaniem autorki, możliwe jest wyłącznie poprzez odwołanie do takich terminów jak: *personal brand*, *self-presentation*, *self-promotion*, *brand mantra* oraz akronimów typu: S.W.O.T., S.M.A.R.T.(E.R) i U.S.P. (pol. U.C.O.) (*Personal branding – style budowania reputacji i zwiększania własnej wartości na rynku pracy*). Eliza Czerwińska zrekonstruowała schematy wyobrazeniowe opisujące wybrane zjawiska i procesy ekonomiczne w tekstach redagowanych przez przedstawicieli grupy zawodowej analityków finansowych (*Metaforyczny język analityków finansowych na przykładzie komentarzy giełdowych publikowanych w Internecie*). Dorota Kondratczyk-Przybylska omówiła zróżnicowane socjolektalnie słownictwo, należące do pola semantycznego PROSTYTUTKA (*Leksyka socjolektalna w polu semantycznym ‘ prostytutka ’*), a Monika Sobolewska na podstawie wybranych zagadnień przybliżyła leksykę, którą posługuje się środowisko strzeleckie w Polsce (*Słownictwo strzeleckie w polszczyźnie współczesnej – wybrane zagadnienia*).

W drugiej sekcji jako pierwsza wystąpiła Agnieszka Motyl, która przedstawiła charakterystykę wileńskiego socjolektu rzemieślniczego (*Nazwy cechów i rzemiosł w wileńskim socjolekcie od XVI do XVIII wieku*). O leksyce gwarowej odnoszącej się do obuwia w kontekście polszczyzny ogólnej traktował referat Marty Sobocińskiej (*O niektórych gwarowych nazwach butów na tle polszczyzny ogólnej*). Próbę pokazania zaburzeń mowy i języka u osób z chorobą Alzheimera z perspektywy badań idiolektalnych zaprezentowała Kamila Potocka-Pirosz (*O idiolekcie osób z chorobą Alzheimera na przykładzie zaburzeń nazywania*). Magdalena Majewska natomiast opisała językowe obrazy kobiet i mężczyzn, występujące w felietonach Tomasza Raczka (*Indywidualny język Tomasza Raczka – portret kobiety i mężczyzny w felietonach z cyklu „Ekran osobisty*).

Po obiedzie obradowały trzy sekcje. W pierwszej wyniki swoich badań zaprezentowali: Anna Majewska, która zgłębiła problem języka osobniczego S. Witkacego (*Witkacego zabawa słowem*); Konrad Kazimierz Szamryk, który podjął zagadnienie wulgaryzacji języka warszawskich blockersów (*Wulgaryzmy w socjolekcie warszawskich blockersów na przykładzie kreskówki „Blok Ekipa”*); oraz Aleksandra Potocka-Woźniak, która przybliżyła zjawisko neologizmów w jednym z opowiadań S. Lema *Różnorodność neologizmów w opowiadaniu Stanisława Lema pt. „Kongres futurologiczny”*.

W drugiej sekcji Marta Nowosad-Bakalarczyk omówiła mechanizmy ilościowego porządkowania świata w języku (dokładnie: świata rzeczy w tekście urzędowym) oraz języ-

kowe wykładniki tej operacji (*Wyrażenie ilościowych aspektów istnienia świata w tekście urzędowym (na przykładzie sprawozdania NIK)*); Monika Łaszkiwicz zreferowała sposoby rozumienia pojęć streszczenie, abstrakt, adnotacja w polszczyźnie ogólnej oraz zaprezentowała sposoby funkcjonowania tych pojęć w praktyce wydawniczej (*Streszczenie, abstrakt, adnotacja i ich funkcje w stylu naukowym*); Joanna Muszyńska z kolei wyjaśniła, na czym polega kpina, ironia oraz żart w idiolektcie A. Sapkowskiego (*Kpina, ironia, żart – różne sposoby i funkcje nacechowania w idiolektcie Andrzeja Sapkowskiego (na podstawie „Trylogii husyckiej”)*).

W sekcji trzeciej przewidziano referaty: Leonardy Mariak o refleksjach H. Sienkiewicza na temat własnej twórczości (*Sienkiewicz o własnej twórczości na podstawie listów prywatnych*); Urszuli Sokólskiej o zróżnicowaniu stylu indywidualnego, który zależny jest między innymi od wieku autora, podejmowanej przez niego tematyki, emocjonalnego zaangażowania w opisywane wydarzenia (*O niejednorodności stylu indywidualnego*); Joanny Kuć o skrótowcach obecnych w języku młodzieży (*Współczesne skrótowce młodzieżowe*); Przemysława Wiatrowskiego o właściwościach języka młodych dżakartczyków (*Język młodych mieszkańców Dżakarty*) oraz Sylwii Stokowskiej o języku osobniczym w książce kucharskiej (*Idiolekt i idiostyl w książce kucharskiej „Nowoczesna kuchnia domowa” pod red. prof. Emila Wyrobka*).

W ostatnim bloku obrad plenarnych uczestnicy konferencji mogli wysłuchać trzech wystąpień: Bogdana Walczaka, który przedstawił zależności między socjolektem a idiolektem (*Relacja socjolekt – idiolekt na przykładzie języka Zagłoby*); Józefa Kościa, który omówił sytuację językową Żydów w szesnastowiecznych sądach miejskich (*Sytuacja językowa Żydów w sądach miejskich XVI wieku*); oraz Bogusława Nowowiejskiego, który opisał polską leksykę sportową z perspektywy obecności w niej cech socjolektalnych (*Elementy socjolektalne w polskim słownictwie sportowym*).

Konferencję zamykała wycieczka do Białowieży, podczas której goście zwiedzili rezerwat i muzeum przyrodniczo-leśne, w którym prezentowane są za pomocą nowoczesnych technologii ekspozycje kulturowe, botaniczne i zoologiczne.

Wygłoszone podczas konferencji referaty, ich różnorodność tematyczna i metodologiczna, pokazały, że choć badania nad socjolektem, idiolektem i idiostylem prowadzone są od lat, problematyka ta nadal cieszy się zainteresowaniem ludzi nauki. Istnieją bowiem obszary niezbadane, wymagające dalszej penetracji naukowej, uwzględniającej interdyscyplinarne podejście do przedmiotowych analiz. Konferencja dowiodła, że warto zgłębiać zjawisko socjolektu, idiolektu i idiostylu na różnych płaszczyznach, a także poszukiwać nowych rozwiązań metodologicznych i terminologicznych, doprecyzowujących wciąż niejednoznaczne pojęcia, jak choćby *idiolekt*, *idiostyl*, *idiolektostyl*.

Na zakończenie, słowa uznania należą się głównej organizatorce, Profesor Urszuli Sokólskiej, której wysiłek i osobiste zaangażowanie sprawiły, że zaserwowana uczestnikom konferencji strawa dla ducha i ciała miała wyborny smak, o czym świadczą liczne opinie i komentarze gości przybyłych do stolicy Podlasia.